

Оцяця А.С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних
наук*

ІНФЛЯЦІЯ ДУХОВНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Наше суспільство - це суспільство споживання, споживання матеріальних благ, задоволень, розваг. А всяка розвага вимагає коштів. Культ грошей настільки увійшов у повсякденний побут, що курс валют є обов'язковою новиною, яку передають щогодини по радіо поряд з прогнозом погоди, як ніби це важливо і необхідно знати кожному. У свідомості людей міцно вбивається, що все можна придбати лише за гроші. В суспільстві все більш розповсюдженими стають книги, з відповідною тематикою, наприклад, «Як виховати майбутнього мільйонера». Багатіїв пропонується виховувати з

пелюшок, націлювати їх на успіх. Як виховати чесного, доброго, порядну людину, багатьох вже не турбує.

Виховання як процес є довготривалий і розпочинається він ще з дитинства. Саме дитині батьки закладають перші правила поведінки, які стають основою їхнього подальшого життя.

Вихованню приділялася велика увага як за часів Російської Імперії так і в часи існування Радянського Союзу, про це свідчить прийнята, затверджена на XXII з'їзді КПРС та закріпленому Програма КПРС. Відповідно до якої основною задачею було виховання підростаючого покоління [1], а саме такі положення – любов до своєї країни, гуманні відносини і взаємна повагу між людьми: людина людині друг, товариш і брат; чесність і правдивість, моральна чистота, простота і скромність в суспільного й особистого життя; взаємна повага в родині, турбота про виховання дітей та інше.

В наш час даній проблемі не приділяється відповідна увага, а, навпаки, всякий раз пропагується панування матеріальних цінностей. Однак, окрім матеріальних потреб кожна людина має і духовні, які теж мають право на існування та повинні охоронятися належною мірою.

З приводу цього, цікавими і точними є роздуми Ю. Нікітіна та А. Григор'єва. Сучасна економічна модель, - на думку вчених, - створює тип характеру, орієнтований на ринкові відносини. Особистість починає усвідомлювати себе як "попит", який може бути "бажаний". Щоб продати себе дорожче, необхідно вивчити попит і для досягнення успіху продавати і перепродувати себе виходячи з мінливості такого попиту. Такий постійний "перехідний стан", невіддільний для людини, породжує невпевненість у завтрашньому дні. Будь-яка невдача викликає зниження рівня самооцінки свого "Я", самоповаги, а як результат - відчуття безпорадності, неповноцінності, неадекватності "середовищі існування". Залежність від попиту породжує залежність від думки інших людей (конформізм), від ролей, які їм приписують і нав'язують, рольових очікувань. Втрачається людська індивідуальність як властивість людської неповторності. Людських відносин стає характерний прагматизм, який породжує байдужість до почуттів, і межує з поверхневим ставленням до особистості. Стійкі риси характеру не формуються, так як можуть вступити в конфлікт з мінливими вимогами, які пропонує ринок, і породити особистий конфлікт, який порушить і без того слабку рівновагу [2].

Виникненням нових потреб людини, у своєму споживанні, веде до її самої зміни шляхом економічного впливу на неї. Цей процес, безперечно, впливає і має свої відчутні особливості в кримінальному законодавстві, адже діючий Кримінальний кодекс України намагається охороняти людину та всі суспільні відносини, які потрібні їй для існування в нашій країні.

Нагадаємо, що відкриття матеріалістичного розуміння історії, що дозволив поглянути на суспільство зовсім іншими очима, передувало

створення Марксом і Енгельсом стрункої типології суспільних відносин, зведення їх у систему. Справа в тому, що об'єктивною реальністю є не тільки матеріальні відносини, але і духовні. Об'єктивність аж ніяк не тотожна речовинності (до речі, ні грама речовинності немає і в більшості матеріальних відносин), об'єктивність означає тільки одне: цей феномен існує поза мене, відбиваючись моєю свідомістю. А хіба не є такою об'єктивною реальністю духовні відносини, які відповідають рівню, змістом і станом суспільної свідомості своєї епохи? Тому все багатство суспільних відносин може бути поділено на два великих класи - клас матеріальних відносин і клас духовних. Матеріальні відносини виникають і складаються безпосередньо в ході практичної діяльності людини, безпосередньо відображають її. Духовні ж відносини формуються, попередньо «проходячи через свідомість людей» (індивідуальне і групове) [3, с. 47-54].

Дивлячись на сучасний стан речей по неволі розумієш, що С. І. Сухонос має рацію в тому, що в ХХІ столітті суспільством вже управляє не сила і право, а невидима «чужа» ідеологія, а саме «свободи і рівності». Дана ідеологія увійшла настільки щільно в тканину життя західної цивілізації, що розтеклася тисячами непомітних струмочків по всій їхній культурі, скріпила каркасом всю їх державну структуру, увійшла у всі основні конституції та декларації. Бетон вже схопився, і західні ліберали тепер могли висміювати будь-яку ідеологію, не побоюючись руйнування всього будинку [4]. Україна ж виявилася під чужим ідеологічно невидимим ковпаком і пішла як сліпа по чужій колії. І замість того, щоб еволюціонувати, взяти саме краще з існуючої системи і перейти на новий рівень, ми стали упиватися свободою [5, с. 150].

Порівнюючи радянські часи з сучасними реаліями, можна зазначити, що в нашій країні панує дефіцит духовності і відсутність ідеологічних поглядів на законодавчому рівні, яка б об'єднувала усіх людей. З першого погляду, відродити у людей загублене нереально. Але об'єднання українського суспільства все ж таки можливе. Наглядним, буденним, на перший погляд,

прикладом виступає Євро-2012 по футболу. Люди мали спільні переживання, надії, які розвивали дух патріотизму, гордості у кожного за свою команду. Не раз, про відповідну згуртованість українського народу, можна було почути і через ЗМІ.

Навіть учені мусять констатувати невтішні факти. Так, В.О. Навроцький в 2009 році в своєму докладі на черговому представницькому науковому форуму криміналістів, який проходив у Львівському державному університеті внутрішніх справ, звернув увагу на те, що сталася інфляція кримінального права в повсякденній свідомості. Попередження про можливість застосування статей кримінального кодексу є слабким стримуючим заходом для потенційного правопорушника, повідомлення про порушення кримінальної справи вже не викликає хвилювання у пересічного громадянина [6, с. 6]. Тобто, не має внутрішньої боязні, відсутня внутрішня заборона у людей.

Виходячи з історії слов'янського народу (християнського) можна спостерігати, що він, протягом усього часу, не існував без духовності. І в різні періоди духовність виражалася по-різному: язичництво, релігія, ідеологія. Сьогодення ж характеризується у всьому «свободою». Але проблема в тому, що українському народові, так історично склалося, задавали напрямок духовного розвитку монархи та інші вожді, тепер же цієї закономірної тенденції не має, і, як результат, - «хаос» в суспільній свідомості, який, в свою чергу, приводить до росту злочинності. Дане твердження підтверджується дослідженням В.Н. Дрьоміна, який зазначає, що злочинність розвивається і зміцнюється там і тоді, де присутній хаос у суспільному житті при відсутності політичної волі з ним боротися [7, с. 603].

Як справедливо зазначає В.О. Туляков, сучасне дослідження механізму формування нової кримінально-правової доктрини в руслі глобалізаційних процесів свідчать про те, що проблема декодифікації і рекодифікації чинного кримінального законодавства є досить актуальною для Європейського

кримінального права [8, с. 211-213]. Процес рекодифікації в українській кримінально-правовій науці вже розпочався, це стосується кримінально-правових проступків. Але, виходячи з наших досліджень, впровадження кримінальних проступків буде супроводжуватися знову ж таки зі змінами тільки до ККУ. Змінюючи і доповнюючи кримінальний кодекс ми змінюємо, можна ще по-іншому виразитися, покращуємо нормативно-правовий акт, зовнішній прояв охоронної функції кримінального права і цим ми не можемо змінити, виправити осіб, які стали на злочинний шлях та будуть вчиняти злочини в подальшому. Для досягнення даного результату потрібна їх власна внутрішня заборона.

В підсумку, потрібно зазначити, що саме для досягнення усіх поставлених цілей кримінального законодавства потрібно єднання зовнішньої та внутрішньої суті охоронної функції кримінального права, останньою потрібно якраз-таки вважати **духовність** (яка б відповідала за внутрішню заборону особи) і для її підняття в суспільстві потрібно криміналізувати відповідні норми, які були присутні в КК УРСР 1960 року, посилити відповідальність за їх невиконання. Даний процес не слід вважати як повернення в далекий- близький нами СРСР, але для досягнення намічених результатів потрібно поєднувати гуманізм матеріальних відносин та тоталітаризм духовних.

Література:

1. http://leftinmsu.narod.ru/polit_files/books/III_program_KPSS_files/116.htm
2. Нікітін Ю., Григор'єва О. Інструментальна кримінальна агресія та її попередження щодо злочинів проти основ національної безпеки держави [Текст] / Ю. Нікітін, О. Григор'єва // Науковий вісник. – 2004. - № 5 (27). [http://www.asta.edu.ua/vidan/1/\(27\)/Pravo//](http://www.asta.edu.ua/vidan/1/(27)/Pravo//)
3. Плетников Ю. К. О природе социальной формы движения [Текст]

/ Ю. К. Плетников // М. – 1971. – С. 47-54.

4. <http://www.trinitas.ru/rus/doc/0001/005a/00011111.htm>

5. Коломиец Ю. Ю. Наказание в круговороте форм правления
Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. Вип.. 54 /
Редкол.: С.В. Ківалов (голов.ред.) та ін.; Відп. за вип.. В.О. Туляков.
Одеса: Юридична література, 2010. – С. 150

6. Навроцький В. Чи перебуває українське кримінальне право в
стані кризи? *Юридичний вісник України*. 12 – 18 вересня 2009.
№37(741).– С.6

7. Дремін В.Н. Криминогенность транзитивных обществ
(криминологические последствия распада СССР) *Правове життя сучасної*
України: Тези доповідей Міжнародної конференції професорсько-
викладацького і аспірантського складу / Відп. ред. д-р юрид. наук проф.
Ю.М.Оборотов // Одеська юридична академія. О.: Фенікс, 2009. С. 603

8. Туляков В.А. Генезис уголовного права и диалектика
рекодификации *Правове життя сучасної України : матер. Між нар. наук.*
конф. проф..-викл. Складу (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т. 2 / відп. за випуск
д.ю.н. В. М. Дрьомін / Націон. Ун-т «Одеська юридична академія». Одеса
: Фенікс, 2012. С.211-213